

- «Delayed PTSD» fortsatt uavkla

ETTER DRAPENE 69 personer ble drept på Utøya 22. juli 2011. I august var 500 pårørende på åstedet. – Det er betryggende at ikke alle følte de måtte komme, sa krisepsykiater Lars Weisæth, som bisto pårørende. Foto: Carl Martin Nordby/Aftenposten/NTB scanpix

Det burde vært forsket mer på krigsseilerne enn det som i sin tid ble gjort, mener krisepsykiater Lars Weisæth.

TEKST

Øystein Helmikstøl

PUBLISERT 4. oktober 2018

INTERNASJONALT VAR NORGE tidlig ute med å vise interesse for katastrofefeltet, ifølge psykolog Atle Dyregrov. Han mener at dette trolig har sammenheng med erfaringene fra andre verdenskrig og tapene og lidelsene den norske handelsflåten led. I en artikkel på *psykologisk.no* i 2015 omtalte Dyregrov legene Leo Eitinger og Finn Askevold som pionerskikkelser. Eitinger, som beskrev KZ-syndromet (konsentrasjonsleirenes psykiske innvirkning), og Askevold skadene hos krigsseilerne (KS-syndromet). I 1978 ble Kontoret for katastrofepsykiatri etablert i Oslo, som etter hvert ble ledet av psykiater Lars Weisæth. Dette var ifølge Dyregrov en viktig milepæl og satte katastrofepsykiatri på kartet i Norge.

Senskader

Det burde vært forsket mer på krigsseilerne enn det som i sin tid ble gjort, påpeker Lars Weisæth til Psykologtidsskriftet. Det gjelder blant annet spørsmålet om latensperiode

før senskaden slo ut. Var de virkelig symptomfrie i mange år, eller regnet de seg som friske så lenge de kunne jobbe? undrer Weisæth.

– Spørsmålet om «delayed PTSD» er fortsatt uavklart. I Norge er sent debuterende plager så kjent på grunn av KZ- og KS-syndromene. Derfor har mange, for eksempel etter 22. juli, som var en kortvarig stresseksponering med et helt annet reaksjonsforløp, fått høre «bare vent, det kommer nok».

Metodene

Selv om hjerneskadene hos krigsseilerne ble forsket på, var ikke metodene gode nok til å klarlegge virkningene fullt ut, mener Weisæth.

– Da vi sist undersøkte en gruppe gamle krigsseilere, viste det seg at samtlige hadde utviklet syndromet, enkelte i meget høy alder. Det kan sies å bekrefte det Legegruppen av 1957 viste, at selv for den sterkeste er det en grense for tåleevnen.

– *Har krigsseilersyndromet noen som helst aktuell betydning for dagens kliniske psykologer eller psykiatere?*

– I tillegg til det jeg har nevnt ovenfor: Som eksempel på terreksponering over lang tid er krigsseilerne aktuelle også i dag. Betydningen av manglende anerkjennelse som krigsdeltakere er også til å ta lærdom av.

– *Hvis du skulle sammenligne krigsseilerne med en gruppe i dag, i Norge eller internasjonalt, hvem ville det være?*

– Det nærmeste er besetningene på gass- og oljetankene som ble utsatt for iransk terror i årene 1980–1988 i Den arabiske gulf. Internasjonalt er det nok stadig befolkninger som opplever kombinasjoner av de stressfaktorene som krigsseilerne ble utsatt for. Og i motsetning til krigsseilerne, som hadde en viktig sak å risikere livet for, kan et slikt meningsinnhold mangle i dagens verden.

- Stor betydning

Bøkene av Jon Michelet om krigshelten Halvor Skramstad har etter Lars Weisæths mening betydning for hvordan samfunnet ser på psykisk uhelse.

– Slike bøker har stor betydning. Sjøfolkene skrev ikke bøker etter krigen, i motsetning til mange andre som hadde deltatt. De snakket også lite om sin innsats.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 56, nummer 10, 2018, side 956-957

TEKST

Øystein Helmikstøl, journalist i Psykologtidsskriftet